

ההגות התורה

גליון תרפ"א פר' משפטים תשפ"ה
מסכת חולין קבה - קבו:

יו"ל ע"י חברת הוגי תורה - ישבר באהלוך דקהל חסידי מכונבוקא בעלזא
בנשיאות ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א • ע"ש ולע"נ הגה"ח רבי ישכר דוב ענגלענדער זצ"ל

עשולחן גבוה

אמרי קודש מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בשאר האומות ולא בישראל (כמו שרואים באמעריקא ובענגלאנד), כי מתקלקלים הצינורות ומריקים במקום לא קדוש והוא אומרם אם אחרת יקח לו לתת מדת טובו, כאשר עיני כל ישראל רואות הפלגת הטוב ביד לא מבני ישראל המה טען הכתוב: עוד לו יהיה שכעס עוד עליה שלא תהיה בהדרגת הטוב וההשקט כבנות העולם ונתן ה' מדת טובו לאומה אחרת, לפחות שארה כסותה ועונתה לא יגרע, שארה אלו מזונותיה, כמאמר ר' יאשיה (מכילתא) כסותה כמשמעו, ועונתה היא שיהיה עונה אותה בצר. וג' דברים אלו הם דברים המוכרחים, ואיך יכולה להיות זולתם. ואמר עוד **ואם שלש אלה** פירוש, שארה, כסותה ועונתה לא יעשה לה ותהיה גרועה מהם, **ויצאה חנם** פירוש, הגם שלא יהיה בידם לא תורה ולא מצות ואפילו לא יכספו לדבר הגאולה והוא אומרם אין כסף, כי יסוריה יספיקו לפדיונה. [והוא ממשיך עוד עד ז"ו, כל אחד יכול לעיין בעצמו].

היום יש כאן חומש סעודה ובעת שילד מתחיל ללמוד ואומר הפסוקים עם התכשיטי זהב, מראים בזה להשי"ת שיש את מי לגאול, ובוודאי שבזכות הילדים האלו יגאל השי"ת את בני ישראל מהגלות, יעזור השי"ת שהילד יגדל ביראת שמים להיות תלמיד חכם, א ערליכע איד, וילך בדרך אבותיו הק'.
סעודה ב' שב"ק פר' משפטים תשפ"ד
חומש סעודה להילד משה
בן הרב יצחק דוד מושקוביץ שליט"א
המשך בעמוד ה'

וחזר הכתוב וטען, אם רעה וגו', פירוש, אם עודנה במדרגת רשע שבשבילו נמכרה, דכתיב (ישעי, ט) הן בעונותיכם נמכרתם וגו'; ואומרם **בעיני אדוניה אשר וגו'**, פירוש, כי הבת היקרה ישנה גם במדרגת כלה, כמאמר ספר קודש הקדשים שיר השירים (שיר השירים ד, ח) והוא אומרם **אדוניה אשר לו יעדה**, כי אותה יעד לכלה, וכתיב באל"ף **אשר לא יעדה**, פירוש, הן עתה לא יעדה לצד מעשיה המכוערים, וטען הכתוב על זה והפדה, פירוש, כי לא יוכר לה בחינת הרע בעודה מכורה ובעליה אדונים זרים, כי הם ימנעו מעשות טוב, ויכריחו לעשות רעה בעיני אדוניה. ואין תשובת היותה רעה בגלות תשובה עד שתהיה גאולה, אז יוכר בה אם רעה אם לא. ומעתה אינו מן הדין שימכרנה **לעם נכרי** על אשר תהיה רעה בעיניו כל זמן שהוא בוגד בה, פירוש, כל זמן מכירתה, אלא על אשר עשתה בימי שלותה כשלא היה עליה יד מושל נכרי.

ואומרם **ואם לבנו**, טען וחזר וטען; כי מצינו שהקדוש ברוך הוא קרא לישראל בנים בהכרזה לעיני העמים כולם, וידעו כי ישראל הם אומה המיועדת בשם 'בן' לה'. והן עתה, אם עדיין אומה זו מיועדת לבחינת בנו מן הראוי היה לפחות שלא תהיה גרועה מהאומות כאשר עינינו רואות רום מעלות האומות וישובן [אמעריקא ולאנדאן], מה שאין כן ישראל, ומן הראוי לא תהיה גרועה מהם, ודי לה השפלה זו שלא יהיה לישראל מדרגה גדולה מהם, והוא אומרם **כמשפט הבנות** כי גם הם יקראו בנות, אלא שלא יתכנו במעלה זו ליקראות בתו של הקדוש ברוך הוא. ואומרם **אם אחרת**, דע כי אמרו ז"ל (והר"ח ק"ב ב) כי בזמן החורבן כל כלי השפע משפיעין חוץ למקומן

האור החיים הק' עה"כ (כ"א, יא) **ואם שלש** אלה וגו', זקני הרה"ק רבי איציקל סקווערער זי"ע היה אומר על האוהחה"ק הזה, שזהו גוטע אדוואקאט לדין ודברים בין בני ישראל להשי"ת. וז"ל:

ואם שלש אלה, הם שארה כסותה ועונתה, ולזה דקדק לומר אלה ולא הקודמים להם שהם יעוד וגו'. ואמר **ויצאה חנם** פי' פקע זכותם ממנה שאינם יכולים לכובשה עד זמן שש שנים או שאר סימנים אלא או יקיים ג' דברים או יציאנה בגט, ולזה גמר אומר אין כסף, לומר כסף הוא שאין אבל גט צריך כי ארוסתו היא. ורבותינו ז"ל (מכילתא) אמרו ג' אלה יעוד לו ולבנו וגרעון כסף ויצאה חנם בהבאת סימנים, ואלו מן ההלכות שנאמר בהר סיני וסמכו. ונראה לפרש פרשה זו דרך רמז, על פי דבריהם שאמרו (סוטה דף מב) **אין איש סתם** אלא הקדוש ברוך הוא, **דכתיב** (לעיל ט"ו א) **"ה' איש מלחמה"**, ואמרו עוד (שהש"ר פ"ג) **לא זו ה' מחבב** לכנסת ישראל עד שקראה בתו. ומצינו שכינה הכתוב ענין הגלות בשם מכירה, דכתיב (ש"א, יב) **"וימכור אותם ביד" וגו'**. והנה לפי מה שקדם וצוה הכתוב על הקונה עבד עברי, שלא יעבוד אלא שש שנים, לזה קובל הכתוב בעד עם בני ישראל, למה נשתנה דינו מדין העבדים היוצאים בשש, והוא אומרם, **וכי מכור איש את בתו לאמה**, למה תגרע מדין העבדים אשר צוית "שש שנים" וגו', והוא אומרם, **לא תצא כצאת העבדים בשביעית**. ולמה נמכרה בגלות המר הזה, זה לנו אלף ותרע"ב ואנחנו לא נושענו [זה היה בזמן האוהחה"ק ואנחנו כבר הרבה הרבה יותר שנים אח"כ], ותן לנו משפט עבד עברי הרושם בכתב.

שור"ע הרב או"ח סימן קעט	מסכת חולין עמוד ליום	סדר הלימוד לשבוע הבעל"ט
סעיף	דף	יום
ג	קכח.	א
ד	קכח:	ב
ה	קכט.	ג
ו	קכט:	ד
ז	קל.	ה
חזרה	חזרה	ע"ש / וש"ק

מברכים הודש אדר
המולד אור ליום ו' בשעה 7:02
ראש הודש יהי' ביום שישי וביום השב"ק

בחדת קודש מגישים אנו כסא מלא דברכתא קמיה דמלכא עט"ד
ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א
לוגל שמחת הולדת הנין
בן לנכדו הרב יהודה זאב טווערסקי שליט"א
חתן בנו הרה"צ ר' ישכר דוב שליט"א
יה"ר שירוה מרן שליט"א רוב נחת ממנו ומכל יו"ת,
ומכל קהל עדתנו הק', מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

קול
צהלה
ודינה
שפתינו
תרננה

עשולחן גבוה

דיבורים קדושים מרבוה"ק מבעלזא זי"ע

ב"ק מרן מהר"י זי"ע

לה ואין לה שליטה באיש ההוא, כשמתנהג עם הכסף כהוגן להרבות בגמ"ח. זהו שאמר אם כסף תלוה את עמי, לא תחשוב בדעתך שאתה עושה טובות להאחרים שלמים ממך, רק כל מה שאתה עושה לצורך עצמך אתה עושה, והיינו כי ההלוואה היא תועלת גדול לגרש ממך העניות שלך בנפש ובגוף, זהו שאמר את העני עמך, שהיא עניות שלך שהיא עמך, ונמצא שאתה מלוה לעני שלך לעצמך ממש.

ב"ק מרן מהר"י זי"ע

ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר ה' נעשה, ויכתוב משה את כל דברי ה' וגו', ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (כד, ג-ה). ודקדקו בזה, למה מתחלה אמרו רק כל הדברים אשר דבר ה' נעשה, ולא אמרו נשמע, ורק אח"כ כאשר יקח ספר הברית ויקרא באזני העם או דייקא ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע.

ויש לפרש, בהקדם מ"ש המגיד משרים מבעל הבית יוסף (פר' יתרו) על הא דאמרו כל אשר דבר ה' ולא אמרו כל אשר דבר ה', משום דישאלו היו אז בקדושה גדולה כ"כ עד דידעו מעצמם כל אשר דבר ה', ולזה אמרו כל אשר דבר וגו', וסיים שם דגם בעת הזאת יכול כל אחד מישראל לדבר דברים האלה כל אשר דבר ה' נעשה, לפי מה דאמרינן בגמ' (ל' ע"ב) דרש ר' שמלאי למה הולד דומה במעי אמו וכו' ונר דלוק לו על ראשו וכו' ומלמדן אותו כל התורה כולה וכו' וכיון שיצא לאויר העולם בא מלאך וסטר על פיו ומשכחו כל התורה כולו וכו', אי"כ יכול כל אחד לומר כל אשר דבר ה' אז כשהיה במעי אמו, ע"ש. והענין דמשכחים אותו, משום דהלימוד ההוא במעי אמו לא הוה רק תורה שבעל פה, ועיקר השלימות לא הוה רק ע"י שני התורות - תורה שבכתב ותורה שבע"פ, לזה משכחין אותו כדי שייגע את עצמו בלימוד תורה שבכתב ושבעל פה, וע"י גיעתו מזכירים אותו מה שלמד אז במעי אמו, וכן הוא בב"ח (ו"ד ס"ו ש"ה) דע"י שלומדין עמו אז כל התורה בניקל לו אח"כ להתנהג בקדושה. ויתכן דזה כוונת הגמ' בא מלאך וסטר על פיו, היינו מה דהמלאך סטר הוא משום על פיו - שהיה אז תורה שבעל פה לבד.

ולפי"ז מובן שפיר כוונת הפסוקים הנ"ל, דבפסוק הקודם דכתיב ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' וגו' דפרש"י מצות פרישה והגבלה, ואת כל המשפטים דפרש"י ז' מצות בני נח ושבת וכו', וזה היה על פה שפיר ענו כל אשר דבר ה' נעשה, וזה הרי כבר ידעו על פה ולא הוה חסר רק העשיה לזה קבלו על עצמם הנעשה, אבל אח"כ דכתיב ויכתוב משה את כל דברי ה' וגו' ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם וגו', דנולד ענין תורה שבכתב, כעת אין מספיק קבלת העשיה לבד על מה שידעו, דהרי צריכים מחדש ללמוד התורה שבכתב, לזה ענו כעת כל אשר דבר ה' שאנו יודעים - נעשה, חולת הנעשה"ג"כ מקבלים עלינו הנשמע, היינו הלימוד בתוה"ק, כמ"ש (ישעיה נה, א) שמעו ותחי נפשכם, שאנו משעבדים אותנו ללימוד תוה"ק לקיים בכתב ובעל פה.

ב"ק מרן מהר"א זי"ע

וי"ל עוד, דהנה בברכת כהנים איתא בגמ' אמור להם - שהכהנים אסורים לברך על הדוכן עד שיקראו להם הישראל במלת 'כהנים'. ממילא נרמז בזה שאפילו המעולה בקדושות שוהו כהונה שזכו לברך את ישראל אסור להם לכהנים עד שיתחיל הישראל ומזה רואים גם כן שהש"ץ אף שהוא זר יש לו יש לו שייכות בכהונה, ובזה מרומז לאחדות הקדושה ואחדות ישראל. ולזה אחר שכתוב ויקח את ספר הברית ויקרא באזני העם, שביאר להם התורה שאפילו במצוות המעולות שבכהנים יש להם שייכות עם ישראל, ואינם רשאים להתחיל עד שהישראל יקרא אותם, ונרמז בזה לאחדות ישראל ואחדות הקדושה, ולזה השיבו נעשה ונשמע, שאפילו מצוות שאינם יכולים לקיימם יש להם שייכות על ידי אחדות ישראל.

ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם, בזהוהר (ח"ב צ"ד ע"א) מביא תרגומו ואילן דיניא די תסדר קדמיהון, ומפרש ואומר, אילן אינון רזא דגולגלא דינין דנשמתי דאתדנו כל חד וחד לקבל עונשיה. ופלא שמביא התרגום, ולמה. ואמר בזה, הנה יש פרשיות אשר אי אפשר לאדם אחד לקיים כולם, ויש פרשיות אשר הרצון דייקא שלא יבואו לידי קיום, ובמה יתקיימו - על ידי הלימוד, כאשר ילבש פחד ה' והדר גאונו נחשב לו כאילו קיים. ובפרשת ואלה המשפטים יש רזא דגולגלא, דהנה השי"ת נתן לנו תרי"ג מצות וכל מצוה ומצוה מרגניתא כדי צורכי הנשמה הקדושה, ואם האדם לא יקיים מצות אתת מתרי"ג מצות בהכרת שיתגלגל עוד הפעם כדי שיקיים כל התרי"ג מצות, והנה ישנם כמה מצות שאין האדם יכול לקיימן כגון מצות חליצה וכדומה רק הרי אחז"ל כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה וכו' דהלימוד עולה במקום המעשה ואם הוא עוסק בדינים אלו מעלה עליו הכתוב כאלו קיים אותם, ועי"ז נתתקנה הנשמה וא"צ שוב להתגלגל, ולזה הקדים הזוהר התרגום ואילן דיניא דתסדר קדמיהון, שילמדו הדינים וההלכות, ובוה נחשב כאילו קיים בפועל.

ב"ק מרן מהר"י זי"ע

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשבעת יצא לחפשי חנם (א, ב). והוא תיבה 'ובשביעית' נמסר במסורה בלא יודין רק כזה 'ובשבעת'. והוא לכוונה זו, שבדאי מה שאירע לו לאיש עברי כזה שנמכר לעבד על שש שנים, בודאי הוא בא לו מחמת עונותיו, ונמצא שלא היה יכולת בידו לעבוד את השי" כראוי בכל השש שנים הנ"ל כי היה אז צריך לעבוד עבודת רבו, ואמנם כאשר יגיע שנת השביעית כי יצא לחפשי, הנה אז בעת ההוא לבו צר עליו מאוד כי במה אבדו שנותיו כל השש להבל וריק בלי עבודת השי" וכאשר ראה השי" צער בזה אזי הקב"ה ברוב רחמיו וגודל חסדיו המרובים חשב לו להאיש הזה כאילו עסק כל השש שנים שעברו רק בעבודת השי" לבדו, וזהו 'ובשבעת' בלא יודין, והיינו כשמגיע שנת השביעית יצא לחפשי חנם על כל השבעה שנים בעבודת השי"י.

וכן נמי בכל איזה מיני יסורים שבאו ח"ו על האדם, ולאחר כך כאשר נחלץ מיסוריו ולבו צר עליו על אותן שנים שעברו בביטול תורה ועבודה על ידי היסורים שעברו עליו עד הנה, אזי הקב"ה מרחם עליו וחשב לו כל השנים שעברו עליו כאילו היו כולם בתורה ועבודה תמה ושלמה להשי"י.

ב"ק מרן מהר"י זי"ע

כי תפגע שור אויבך או חמורו תועה השב תשיבנו לו (כג, ד). דהשי"ת שומר תורתו הק' ומקיים גם כן מצות השבת אבדה, להשיב נפשות נדחים, דמסייע לבאים ליטהר להשיבם לקדושה אחר שתעו מדרך השכל ונדחו. ואף דקיימא לן (בבא מציעא ל' ע"א; ח"מ ס' רס"ג סעיף א) זקן ואינו לפי כבודו פטור מהשבת אבדה, והחוטא הלא לפעמים נשמתו כבר נטמאה ונתמטפה בזההמת החטא, וכביכול הוי זקן ואינו לפי כבודו להטפל באבדה בזויה כזו, אמנם מבואר ברמב"ם הל' אבידה פ"א הי"ז ח"ל, ההולך בדרך הטוב והישר ועושה לפנים משורת הדין מחזיר את האבידה בכל מקום אע"פ שאינו לפי כבודו, עכ"ל. והשי"ת הוא מתנהג בחסידות, כמאמרינו בסליחות יושב על כסא רחמים ומתנהג בחסידות, ועושה גם בזה לפנים משורת הדין.

ב"ק מרן מהר"ש זי"ע

אם כסף תלוה את עמי (כב, כד). דסגולת גמ"ח לסייע את האדם העוסק בזה להצילו מעומק הקליפות רח"ל, אפילו אם ח"ו בדיוטא התחתונים ויאמר נושא, ע"י הגמ"ח מתעוררים ה' כוחות הקדושים של מנצפ"ך, ובזה יזכה לעלות מעומק הקליפות רח"ל. ובזה יש לפרש מה שאמרו בגמרא ב"ק (צ"ב ע"א) בתר עניא אולא עניותא, כי האותיות שאחר עני היא 'כסף', והענין כי ע"י הכסף כשהוא מרבה בגמ"ח ממילא הולך לו העניות של העוסק בזה, הן עניות הנפש הן עניות הגוף, זהו שאמר בתר עניא, כשזוכה ל'כסף' שהיא אחר אותיות 'עני', אזי אולא לה עניותא, שהעניות הולכת

עשולחן עלונים

פנינים יקרים על פרשת השבוע

מצות אשר לא חש כלל עליהם ומאי טעמא נתמלא רגש קודש בלבו בעבור זה הדבר. אין זה כי אם מצד היצר, אשר מעוררו לעשות דבר שלא כדת להכשילו, וזה שאמר הכתוב כי יזיד איש על רעהו, זה יצר הרע שמערים עליו בתחבולתו להכשילו ולהרגו בערמה, מאין נדע אם הוא מצד היצר הרע אזי, מעם מזבחך, ממה שאתה מוסר נפשך עליו, מזה גופא תקחנו למות, כי אין זה מדתך, אם לא שהוא מפאת היצר הרע על כן חדל ממנו, וכאשר שמענו בשם צדיק אחד אשר כן השיב לשואלו להוכיח במישור דזה סימן שטועה בדעתו במה חשוב שזה רצון עליון יתברך שמו.

ק"ן לוד

וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות ומכה אביו וגו' (כ"א, י"ד - טו). פירשו רבני אשכנז כי הנה הרוצח היה מקום לפוטרו דילמא היה טריפה וגברא קטילא קטל, אמנם אין זה פיטור דאזלינן בתר רובא והראיה עולה דנשרפת לגבוה ודילמא היא טריפה גם מכה אביו שחייב עליו, ודילמא אינו בנו אלא מוכרח דאזלינן בתר רובא, וכמ"ש פ"ק דחולין (דף י"א), ו"ש וכי יזיד איש על רעהו להורגו בערמה לא תימא דיש לחוש שמא היה טריפה, לא היא דאזלינן בתר רובא והראיה מעולה, ו"ש מעם מזבחי מדין המזבח שמקריבין עולה כליל ואזלינן בתר רובא, מזה, תקחנו למות, וזה טעם מכה אביו וגו' דאזלינן ג"כ בתר רובא ודו"ק.

נחל קדומים - חיד"א

רק שבתו יתן ורפא ירפא (כ"א, טו). הנראה לרמז גודל מעלת יום השבת קודש אשר הוא צנור כל השפעות וטובות הכלולים בגוף ובנפש, והוא מרפא לכל העיניים כמו שאמרו (שבת ק"ח) שומר שבת מחללו (ישעיה נ"ב) אפילו עובד עבודת גילולים מחול לו וזה שנאמר ובשביעית יצא לחפשי חנם, בשביעית, רמז בו אותיות שב"ת ולזה גם כן הענין בחובל בחבירו צריך ליתן לו ה' דברים ואחד מהם שבת (בבא קמא פ"ג ע"ב) אותיות שבת, רמז בזה בחובל בחבירו הוא גם כן בב' עיניים, הא' כפשוטו שחבל בגופו, גם רמז בעיני הנפש שחבל בחבירו כפגם הנפש, ועל כל עיניים האלה העיקר הוא להתפלל עליו ביום שבת קודש והוא תכלית הרפואה, וזה פ"י רק שבתו יתן, כאשר יתפלל עליו ביום השבת אז רפא ירפא.

תפארת שלמה

אם כסף תלוה את עמי (כ"ב, כד). כי דרכן של בני אדם בגלות החל הזאת כי בעת אשר יטב להם וכספם וזהבם ירבה וכל אשר להם ירבה אזי לא יזכרו ולא יעלו על לב כלל לבקש על הגאולה ועל הפדות, כי אם בצד להם ובכבוד ראש ממשא מלך ושרים, אז יזעקו אל ה', והזהיר הכ' על זאת ואמר אם כסף תלוה, כסף כפשטי, וגם חסדים יתלוו ויתחברו את עמי, בגולה ויוטב לך, עכ"ז את העני עמך, ר"ל משיח צדקנו הקרוי עני ורוכב וכו', וגם הוא בעוני ועיניו בין סובלי חלאים והוא עמנו בכל דור ודור, לא תהי' לו כנושה, כשוכח, רק תזכור תמיד לבקש רחמים על עריכת נרו במהרה.

נועם מגדים

ושמעתי כי חנון אני. אלקים לא תקלל וגו' (כ"ב, כו - כז). איתא במדרש (שמ"ר לא, ח) ושמעתי כי חנון אני מה כתיב אחריו אלקים לא תקלל ומה ענין זה לזה אמרו רבותינו מעשה באחד שהיה לו דין ובא אצל הדיין וזיכה אותו, ובא ויצא אותו שנודכה ואמר פלוני השופט אין כמותו בעולם, אחר ימים היה לו דין ובא אצלו וחייבו, יצא מלפניו ואמר אין דיין שוטה הימנו, אמרו לו אתמול היה משוכח והיום שוטה, לכך הזהיר לך הכתוב אלקים לא תקלל עכ"ל, ולכאורה הדברים צריכים לביאור שהרי עדיין לא תירץ כלום על הסמיכות לכי חנון אני, ונראה כי ידוע שהי"ג מדות של רחמים שבתורה שכתב מכוונות כנגד הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן בתורה שבעל פה, והנה נגד המדה השלישית ב"ג מדות היא מדת חנון, מכוונת המדה השלישית בתורה שבע"פ היא מדת המשך בעמוד ה'

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כ"א, א). וברש"י ז"ל שלא תאמר אשנה להם פרק אחד כו' ולא להודיע להם טעמי התורה, לזה נאמר אשר תשים כשלחן הערוך המוכן לאכול עכ"ל, ונראה כי אמרו ז"ל עניית מעביר על דעת קונו תפסו בלשונם על דעת דייקא, היינו כי הגם שהם עניים חלילה לומר על זרע ישראל אשר מחמת זה הם עוברי עבירה או שאינם לומדים את התורה, חלילה לומר כך כי הם לומדי תורה מתוך דוחק רק שהעניות גורם שאינם יכולים ללמוד בדעת צלולה ולחדש חידושי תורה כי שמעתא בעי צלותא, וזהו על דעת קונו דייקא, ע"כ הזהיר השי"ת את ראשי הדור שיפתחו שערי פרנסה לישראל שיוכלו להבין טעמי תורה בדעת צלולה, וזהו שלא תאמר אשנה להם פרק ולא אודיע להם טעמי תורה, ע"כ אני מזהירך שתראה שיהא שלחן ערוך מוכן לאכול לפניהם ועי"ז יבינו גם סודות התורה וטעמי התורה.

אמרי נועם

וכי ימכור איש את בנו לאמה וגו' (כ"א, ז). י"ל שמרמז בזה דרך רמז ומוסר השכל על העוסק בתורה שלא לשמה, הדנה ידוע מה שאמר רבי נחמן הארידיענקיר על פסוק (בראשית ט"ז ב) בא נא אל שפחתי וכו' הנה שלא לשמה היא בחינת שפחה ולשמה היא בחינת גבירה ובת חורין, והנה אף שאחר כך התירו חכמינו ז"ל לעסוק בתורה שלא לשמה אך אמרו שמתוך שלא לשמה בא לשמה, והיינו לתחילת לימודו צריך להיות על דרך זה אף שלעת עתה אינו יכול עדיין ללמוד לשמה אך אולי יזכה שיבוא לשמה, אבל לא יישאר חלילה לעולם בשלא לשמה רק תמיד יהיה יגע בזה לזכות ללמוד לשמה, והוא שמרמז הפסוק בא נא אל שפחתי, היינו בחינת שלא לשמה אולי אבנה ממנה גם אנכי היינו לטעם שיבנה מזה בחינת שרה וגבירה, שהוא בחינת לשמה עד כאן לשונו.

וזה י"ל גם כן רמז הפסוק בכאן דרך מוסר, וכי ימכור איש את בתו של הקב"ה, היינו התורה הקדושה שהאדון ברוך הוא נתנה לנו לארוסה כמ"ש (פסחים מ"ט) משה מורשה (דברים ל"ג ד) אל תקרי מורשה אלא מאורסה, לאמה, היינו שלומד את התורה שלא לשמה שהיא בחינת אמה ושפחה על כל פנים לא תצא כצאת העבדים, והיינו שיראה שלא ישאר לעולם באותו בחינה עבד ואמה רק עיקר התכלית יהיה אצלו לבא לבחינת לשמה.

דגל מחנה אפרים

ואשר לא צדה והאלקים אנה לידו, וקשה הלא אין הקב"ה מייחד שמו על הרעה (בר"ר ג' ו) אלא רמז יש בו לטובה, והוא דהנה הקב"ה מכין מזון לכל בריותיו והשפע פרנסה יורד מלמעלה לכל אדם אך סיבת טרדות הפרנסה הוא משום שהאדם אינו הולך בדרך הישר רק מן הצד, לזאת גם השפע היורד מלמעלה הולך מן הצד וצריך לחפש אחריו, וזה שנאמר ואשר לא צדה פ"י כשאדם הולך בדרך הישר לא מן הצד אזי והאלקים אנה לידו, מזמין לו פרנסתו לתוך ידו בלי טרדא.

דברי ישראל

וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות, (כ"א, ז). יש לפרש בדרך רמז כי דרכו של יצר הרע להתלבש במעטה היצר טוב להכשיל את האדם שלא ידע להזהר ממנו ואיכה נודע אם הוא באמת מצוה או טועה בדמיונו והוא עצת היצר להכשילו, אם לפעמים יתלהב ויתעורר להלביש קנאה ועושה התפעלות הרבה להפיק זממו לפועל ולפעמים ימסור נפשו על זה יותר מהראוי לפי מדרגתו, או יש לו אבן בוחן אם גם במצוה ודאית, כלימוד התורה הקדושה, וקיום מצות ה' ג"כ לובש נקם ועושה התפעלות הרבה במסירת נפש, להרבות כבודו יתברך שמו, אז בלי ספק גם זאת מצד היצר טוב, כמדתו למסור נפשו וכחו ואונו למען שמו יתברך שמו, אמנם אם הוא אינו בגדר זה ומצות ה' בעיניו קלים ואינו חושש לעשותם במסירת נפש איך יתכן שבזה הדבר יתמלא רוחו ויעיר קנאה ללבוש נקם במסירת נפש הלא כמה

עניני דגורסא

פניני אגדה ודרוש על סדר העמודים הנלמדים חולין קבה: - קבו:

הרב אליהו שמוטץ שליט"א • בית שמש

קבו: אני היום סמכוני באשישות.

היה בדרשתו אש של מעלה ואש של מטה

עיין פירוש רש"י ז"ל. ויש לדקדק, הפסוק מדבר לשון עבר והוא מדבר על העתיד, ולמה נקיש פסוק זה שתבוא בו תשובתו בדרך עקלתון. ונראה לי בסייעתא דשמיא, דכיון בפסוק זה כונה אחרת, והוא, דרבנותו ז"ל במדרש רבה שם דרשו 'באשישות' בתרי אישות אש של מעלה ואש של מטה, וכן כאן, כיון לומר אני הייתי דורש היום בדברי תורה שנמשלו לאש, דכתיב (ירמיה כג כט) 'הלא כה דברי כאש נאום ה', ולכך צריך לה יגיעה רבה, וזהו אש של מעלה, ועוד היה האויר חם הרבה כחום אש, וזהו אש של מטה, ולכך לא ציילא דעתא.

וכדי שלא להזכיר לשון יגיעה וטורח על דרשה של תורה, לכך דבר בלשון נקיה, ואמר 'סמכוני' ולא אמר הטריחוני או יגיעוני.

בן יהוידע (ביצה סא).

קבו: עכבר שחציו בשר וחציו אדמה.

הרבה בריות שונות נשמדו בהתרחב יישוב בני האדם

דע שהעופות הגדילין על האילנות, כבר הזכרו בספר הזוהר פרשה שמות (טו), וראיתי בספר זכרון יהודה להרב רבי מנחם אש מאנגוואר ז"ל שהביא, שאיזו פוחזים קלי הדעת הדפיסו דברי לעג ולהג על הפוסקים בזה, והכחישו בלצון וצחוק מציאת העופות האלה, מעולם באומרם שחכמי הגוים עכשו אינם יודעים ממנה.

ואני אומר, תיפח רוחם ועפרא לפומייהו, ולא ראינו אינו ראינו, כי ידוע שהרבה בריות שונות נשמדו מן הארץ בהתרחב יישוב בני האדם, ובגינת ביתן מלך אשכנז נמצא עוד היום מין שרץ קטן שהוא גדל על אילן בתוך המים, כאשר העיד לפני בני שראה אותו בעיניו. וגם חיות רבות נכחדו כליל מן העולם ברבות הימים ולא נשאר מהם שריד, כמו החיה הנקראת ידוע שהזכרה בירושלמי דכלאים (פ"ח ה"ד), שהיתה מחוברת בטבורה לארץ.

ועכשיו בימינו אלה מצאו במדבר אשר בדרום אמעריקה אילנות הטורפות בני אדם, אשר לא נודע מהן בימי קדם, כי כאשר יקרב אדם אליהם יחבוקהו ויאחזהו בחזקה בענפיהם העבים וילחצוהו עדי תצא נפשו, וימוצצו את כל ליחות גופו אל תוכם וישאר ממנו אבק ועפר.

ש"ת יד חנוך (סי' לד)

קבו. תנו רבנן 'הצב למינהו' להביא הערוה, וכן הנפילים וסלמנדרא - שרץ הנוצר מן האור מעצי הדס על ידי כשפים, והסך מדמו אין האור שולט בו. וכשהיה רבי עקיבא מגיע לפסוק זה אומר 'מה רבו מעשיך ה'.

'סלמנדרא' יוצא מהזגנים העושים את הזכוכית

טעם ששירת החולדה הוא 'כל הנשמה תהלל יה'

ועל פי זה שמעתי בשם גדול אחד, למה שירת החולדה 'כל הנשמה תהלל יה', על פי דאיתא במקובלים שכל בהמות וחיות ועופות יש להם שפע מן שם הוי"ה ברוך הוא, והיינו הטהורים יש להם השפע מן שני אותיות ראשונות י"ה, והטמאים יש להם שפע מן ו"ה, בסוד אחד עשר כידוע ליודעי חן.

ומצינו כל שיש ביבשה יש בים חוץ מחולדה שאינה בים, ומה שביבשה טהור בים טמא, ומה שביבשה טמא בים טהור, נמצא כל מין הן טהור הן טמא, יש להם שפע שביבשה משני אותיות, ובים יש להן שפע משני אותיות שניות, הרי השפע לכולם מכל ד' אותיות, אבל חולדה יש רק ביבשה ולא בים, אם כן יש לה שפע רק משני אותיות של ו"ה, ואין לה שפע כלל מן אותיות י"ה, על כן היא אומרת 'כל הנשמה תהלל יה', עד כאן דברי פי חכם חן.

ועל פי זה יש לומר פירוש הפסוק 'כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק, דאיתא במדרש שהעמלקים על ידי כשפים עשו עצמן כבהמות טהורות ונתנו למכור לישראל, ואחר כך כשהיה ברשות ישראל חזרו לבריות והעריכו מלחמה עם ישראל. נמצא כשעשו עצמן בהמות טהורות, פגעו בשני אותיות ראשונות של י"ה, על כן 'יד על כס יה' במלחמת עמלק שיהיה במהרה.

נחלת יעקב (פ"ר ויקרא אות ז, ט)

אלו שאין להם חלק שמימי משולים לחולדה

אמנם יש באדם רוח נשמת חיים שהוא חלק שמים, וזהו בראשי תיבות 'איש' אדמה ים שמים. אמנם אשר כרוכים אחר תאוות בהמה למלאות נפשם כי יערב, המה בני אדם כי מאדמה לקחו. והנה אותם שאין להם חלק שמים כלל, כל עשרם ורוב קנינם הם לרוע, ואין בהם דבר טוב כלל, יצבור מאין פוסק, ולא יראה טוב בעולמו, ועל זה נאמר כי הוא עני בדעת, וכי לא ישבע לנפשו ולנשמתו טובה.

וזה נמשל לחולדה, כי כל מה שיש בים יש ביבשה, וידוע כל מה שביבשה טמא בים טהור, וכן להיפך (כלים י"ז א), ואם כן אין לך מכל מיני טומאה שאינם טהורים גם כן, והם מתהפכים טמא וטהור, וזהו אנשים שיש להם חלק שמימי גם כן, עשרם לפעמים לטוב ולפעמים לרע, כי עושה צדקה וכהנה והוא לטוב, והם בזה בגדר עשירים, והולכים אחר שרירות לבם הרע גם כן, ובזה הם עניים, והם בגדר שאר עופות ומינים טמאים, שיש לעומתם בים טהורים.

אמנם אלה שאין להם חלק שמימי, המה עניים בתכלית כמו שאמרנו, ואין להם בשום אופן סימן טהרה, וזהו חולדה, כי החולדה רק ביבשה, וביבשה הוא משרצים טמאים, אם כן אין כאן טהרה כלל.

יערות דבש (ח"א דרוש יא)

קבו. אמר רב גידל אמר רב: נרשאה נשקיד מני כביד - אם נשקד אחד מיושבי נרש, מנה שניד אם תמצאם כולם, כי

בריות הגדלות באור ואין גדלות באויה, ואיזו זו סלמנדרא. כיצד, הזגין העושין את הזכוכית, כשהן מסיקין את הכבשן שבעה ימים ושבעה לילות רצופין, מכובד האור יוצא משם בריה הדומה לעכביש, [ס"א: לעכבר], והבריות קורין אותה סלמנדרא, אדם סך ידו מדמה או אחד מאיבריו אין האור שולט באותו מקום, למה על שתחילת בריאתה מן האור.

מדרש תנחומא (פ"ר וישב סי' ג)

יצירת ה'סלמנדרא' על ידי כשפים או בהרים המריקים אש

ערוך וכן הנפילים וסלמנדרא. עיין פירוש רש"י שנעשה על ידי כשפים, ובשלהי תגיגה לא פירש כן, וגם קשה להלום שהמכשפים יכולין לבראות בריה חדשה, וגם קשה שקרא בא לרבות בריה שעל ידי כשפים שלא בטבע.

על כן נראה לעניות דעת, דדאי בריה היא שביסוד אש כדמשמע בשמעתין, והיא גדלה בהרים המריקים אש הידועים, והמכשפים חוברי חבר שרגילים לאסוף בריות ולחברם, כשרוצים להוציא הסלמנדרא מיסודו, והרי הגדלים באש כשפורשים לאויר מיד מתים, על כן צריכים המכשפים להכין להם מקום חם כמו יסוד אש שיהיו דרים שם, כמו שמכנינים כלים מלאים מים לדגים שמוציאים מים ליבשה, כן מכנינים המכשפים כבשן שחוסק ז' שנים בעצי הדס, שאז חמימתו קרוב ליסוד אש, ולשם מחברים הסלמנדרא ממקומו להביא לכאן, ופרים ורבים שם, ומדמם מושחין בני אדם ואין אש שולט בהם.

חתם סופר

קבו. תנו רבנן, כל שיש ביבשה יש בים, חוץ מן החולדה. אמר רבי זירא מאי קראה 'האזינו כל יושבי חלד'.

בני ישראל משולים לחולדה שבבל מקום שהולכים נעשה יבשה

מושיבי עקרת הבית. איתא בגמרא פסחים (ק"ח) מאי דכתיב 'מושיבי עקרת הבית', אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם שמוני בניך כחולדה הדרה בעיקרי בתים, עיין מהרש"א ח"א הרבה להקשות בכאן. ובחידושי למסכת חולין פרק העור והרוטב פירשתי, כי הנה מצרים הוא קליפת חמור כדכתיב בהם (יחזקאל כ"ט) 'אשר בשר חמורים בשרם' שהוא טמא, וכנסת ישראל ליונה אמתילא (גיטין מה). שהוא טהור בקדושה.

לכן בדין הוא בעת התגברות הקדושה, שיפלו המצריים והיו כציצת נובל כיון שהם מקליפת חמור, אכן כל שביבשה טמא בים טהור וכן בהיפוך (כלים פ"ז מ"ג), ולכן רדפו מצרים אחריהם בים, כי אמרו שם אנחנו טהורים וישראל טמאים, מה עשה הקדוש ברוך הוא, קרע הים ונעשה ליבשה, והנה כל מה שיש ביבשה יש בים חוץ מהחולדה, ועשאוני בניך כחולדה שאינה בים רק דרה בעיקרי בתים, כי בכל מקום שהם הולכים נעשה יבשה ונשארו בקדושה טהורים, כנ"ל ודו"ק.

תורת משה לחת"ס (הגש"פ)

מוחזק גנב הוא. פומבדיתא לויך אשני אושפיזך - שלא ידע היכן תשכב, שגנבים מזומחין הם.

רמז על אדם רשע ויצר הרע

נראה לומר בסיעתא דשמיא, רמז בזה על נשמה של אדם רשע אם נתחברה עמך, מני ככך,

כי בודאי נתחברה עמך כדי לגנוב ממך ניצוצי קדושה מתורה ומצות, וקורא אותה 'נרשאה' חלק התיבה לשנים וקרי בה נר שאה, והיינו כי כל נשמה נקראת נה, ושאה לשון שממון, מלשון 'השיבה נפשי משואיהם' (תהלים לה יז). ואמר עוד דפומבדיתא לויך אשני אושפיזך, פומבדיתא רמז ליצר הרע, פום בדיתא, רצה

לומר פה כוזב ומשקה, שהוא בדאי ודובר שקרים, לויך רוצה לחבר אותך וללוות אותך עם חבורה של רשעים, שני אושפיזיך, לא תלך למקום חבורת אנשים, כדי שלא ימשוך רוחך לחבורת רשעים.

בן יהודע

משולחן גבוה המשך מעמוד א

עושה לפני משורת הדין, ואז זוכה לוברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך, היינו כשאדם מתנהג לפני משורת הדין זוכה מדה כנגד מדה שהשיית משפיע לו ג"כ וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך, אף יותר ממה שהיה מגיע לו [על ידי תפלה].

זקני הרה"ק רבי איציק'ל סקווערער ז"ע אמר פעם דבפרשתנו כ' (כא, טו) רק שבתו יתן ורפא ירפא, היינו שעל ידי שמירת שבת לבד אפשר לזכות לרפואה, יעזור השי"ת שכל החולים יזכו לרפואות וישועות, נמצאים אנו בזמן שמלכות מתגרות זו בזו הוא זמן קשה, וצריכים לרחמים וחסדים לינצל ממה שצריך לינצל ולישמר ממה שצריך לישמר שיימשך עלינו שמירה עליונה, ונזכה לרחמים וחסדים נחת וכל טוב לעכט לעכט.

ס"ג פר' משפטים תשפ"ד

והנה ראיתי בספר רב ייבי [מהמגיד מאוסטראה, ואנו נכדים שלו, והרה"ק מסקווירא זצוק"ל היה נקרא על שמו יעקב יוסף, והיה אומר הרבה משמון] עה"כ (כא, א) ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם, דא"כ (דברים ו, יח) ועשית הישר והטוב שהכוונה לעשות לפני משורת הדין, וזהו ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם, שהטעם שהתורה כתבה הדינים והמשפטים, הוא אשר תשים לפניכם, כדי שידע האדם על ידי זה מהו ההנהגה לפני משורת הדין, ע"כ.

ואפשר לומר בזה מה דכ' (טו, טו), כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאיך, היינו שהתורה מזכירה את כל המכות שהיו במצרים, כדי שידעו ממה נשמרים. ובוזה אפשר לומר הכוונה כאן ועבדתם את ה' אלהיכם, היינו באופן של שורת הדין שזה שייך לכל אחד, אבל יש אופן של כל אחד לפי ענינו, שאדם

ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך (כג, כה).

ויש להבין דבתחלה כתיב לשון רבים ועבדתם את ה' אלהיכם, ומסיים בלשון יחיד וברך את לחמך ואת מימך, ובבעל הטורים איתא ועבדתם את ה' אלהיכם, ואמר ל' רבים דזו תפלת הרבים שאינה נמאסת, ואמר וברך את לחמך ל' יחיד לכאו"א מברך לפי ענינו. ואמר כ"ק דודי (מין מהר"א ז"ע) ז"ל בשם כ"ק זקני (מין מהר"ד ז"ע) ז"ל ועבדתם נאמר על תפלת רבים שאינה נמאסת, אבל מה עם תפלת יחיד, אלא העצה הוא שיכלול עצמו עם הרבים, ועל ידי זה גם תפלת היחיד אינה נמאסת, וזהו הכוונה בבעה"ט ועבדתם זה תפלת רבים שאינה נמאסת, היינו תפלת רבים, וברך את לחמך כאו"א מברך לפי ענינו, היינו תפלת היחיד שכולל עצמו תוך הרבים.

משולחן מלכים המשך מעמוד ג

על שמו אם לא שינה שמו בשמות הגוים עובדי ע"ז, ואז מכניסים אותו לדין ואאע"ה עומד על פתחו של גיהנם ומציל הנימולים, וידוע ממאחז"ל (מגילה ט"ז) דמילה נקרא אמירה, שש אנכי על אמרתך, ופירש"י מילה היא מצוה יחידית שניתנה באמירה ולא בדבור והיינו ובכל אשר אמרתי אליכם, אמרתי דייקא היינו מילה, בזה תשמרו מלכנס לגיהנום אך בתנאי ששם אלהים אחרים לא תזכירו שלא יהי' שמותיכם כשמות עובדי ע"ז.

חתם סופר

ועבדתם את ה' אלוהיכם (כג, כה). עוד לאלהי מילין, ששמעתי מכאדמו"ר מוהרי"י זצלה"ה מלובלין שפירש הפסוק ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך ודיקדוק וכי אדם בא לביתו קודם צאתו, ואיפכא הול"ל, ותירץ, כשאדם נוסע לאיזה צדיק עבור איזה ענין שצריך לו צריך מקודם לבקש רחמים עבור הצדיק ועי"ז נפעל עניניו, וזפ"ה ברוך אתה בבואך להצדיק שתהיה בבחינת ברוך שתמשיך ותבקש רחמים עבור הצדיק אזי יכול הצדיק להמשיך לך כל טוב ותהיה ברוך בצאתך מן הצדיק עכ"ד. ואיתא בגמרא (פסחים כב) את ה' אלהיך תירא (דברים ו, יז) לרבות ת"ח, וכתב המהרש"א ז"ל על פסוק ואהבת את ה' גם כן לרבות ת"ח, רק שהוא נלמד מכל שכן, ולפי"ז הפירוש כך הוא, ועבדתם את ה' לרבות ת"ח ועבודה זו תפלה היינו שתתפלל עבור הצדיק להמשיך עליו רחמים ואז וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך ויהיה לך כל טוב סלה.

אור לשמים

ומראה כבוד ה' כאש אוכלת כו' (כד, יז). דהנה האדם בעבודתו להשי" בתורה ובמצות מביא תענוג גדול למעלה וכשאדם רוצה לידע אם השם יתברך יש לו תענוג מעבודתו הבחינה הוא על זה אם אדם רואה שלבו בוער כאש ומתלהב תמיד לעבוד אותו ויש לו חשק ורצון בעבודת הבורא אז בוודאי מוכח שהשי" יש לו תענוג מעבודתו ולכך מסייעין לו מן השמים ושולחין לו מחשבות קדושות לתוך לבו לזה אמר ומראה כבוד ה' כו' שהסימן כשירצה אדם לידע אם רואה כבוד ה' והקב"ה הנהגה ממנו ולזה כאש אוכלת אם לבו בוער כאש וק"ל.

בנין אב, שמהותה היא הלימוד שלמדן דבר מדבר, כמו שמצינו דבר זה נוהג במצוה זו כך הוא ברעותה וכדו'.

והנה המתעקש הלזה שראה בשבחו של הדיין בעת שזיכה אותו אם כן היה לו ללמוד דבר מדבר שגם בעת שחייבו ודאי כדן וכתורה עשה, ולא למד כן אלא גינה את הדיין כנ"ל, נמצא שבזה פגם במדת בנין אב המכוונת נגד וחונן שבי"ג מדות, וזהו שאמר ושמעתי כי חנון אני וסמך ליה אלקים לא תקלל שזו אזהרה לקללת דיין.

אגרא דכלה

אם חבול תחבול שמלת רעך עד בא השמש תשיבנו לו (כב, כה). נראה לפרש ע"ד המוסר דהנה הבורא ב"ה נתן הנשמה באדם בכדי לעבדו ובאם ח"ו פוגם מעשיו אז יפול ח"ו חבלה בהנשמה, והבורא ב"ה נקרא רעך עשה"כ רעך ורע אביך אל תעזוב ובאה תוה"ק באזהרה רבה אם חבול היינו אם תעשה חבלה ועבירה ח"ו תדע נאמנה כי עי"ז תעשה חבלה ח"ו בשמלת רעך בהנשמה שנתן בך רעך הוא הבוב"ה כנ"ל ולבל תאמר ח"ו נואש לזה עצה היעוצה עד בא השמש, הוא הצדיק המכונה בשם שמש, כי הוא ג"כ זורח ומופיע כמו אור השמש ועל ידו תשיבנו לו שהוא יורך דרך זה תלך וידיריךך דרך תשובה לתקן את אשר קלקלת ויאיר את נשמתך כמקדם ואז טוב לך בזה ובבא.

דעת משה

אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס (כב, א). כי אמרו חז"ל מאן הוה ריש לקיש משתעי בהד"י בשוקא יהבי ל' עיסקא בלא סהדי כי אילולי שהיה איש תמים לא הי' ר"ל מדבר עמו נמצא ר"ל בדברו עמו כמעיד על האיש הזה שהוא ישר וא"כ אם יהי' לו לאיש כר"ל עסק עם רשע, יחשבו בדברו עמו שאיש הזה הוא ישר, ויהבי' ל' עיסקא בלא סהדי ובסוף יכפור הרשע הזה נמצא זה הצדיק שדיבר עמו הי' עד חמס, כי דברו עמו העיד עליו שהוא אדם כשר וזהו אל תשת ירך עם רשע להשתעשע ולהתחבר עמו להיות עי"ז עד חמס.

חתם סופר

ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו (כג, יג). ידוע מ"ש ז"ל (עי' ב"ר מ"ח) שאחר פטירתו של אדם שואלי' אותו

בשפת צדיקים

עובדין קדישין מהילולא רצדיקיא
במשנת רבוה"ק מבעלזא

הרה"ק רבי הנגיה יום טוב ליפא מסיגעט זצ"ל בעל 'קדושת יום טוב' / כ"ט שבט תרס"ד

נולד בחג השבועות, יום ו' סיון שנת תקצ"ו, בסטראפקוב, לאביו הרה"ק רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים זצ"ל, בעל 'ייטב לב' מסיגעט, נשא את בת הרה"ק רבי מנשה רובין זצ"ל, בן הרה"ק רבי אשר ישעיה רובין מראפשיץ זי"ע, ולאחר שלא נפקד בזש"ק גירשה, ונשא בזיוו"ש את בת דודו הרה"ק רבי יואל אשכנזי זצ"ל מזלאטשוב, בן הרה"ק רבי מרדכי דוד מטאלטשאווא, גם לאחר נישואיו בזיוו"ש לא זכה להיפקד בבנים משך תקופה ארוכה, והזכיר את עצמו תמיד לפני הרה"ק מצאנו זי"ע, בו היה דבוק בכל נימי נפשו ולבבו, והיה מסתופף הרבה בצל קורתו, ואכן נפקד בשני בנים, בשנת תרכ"ז נתמנה לכהן ברבנות העיירה טעטש שבאונגארין, ולאחר הסתלקות אביו ביום ו' אלול שנת תרמ"ג, נקרא למלאות את מקומו ברבנות טעטש, שם נהג את רבנותו ביד רמה, עד להסתלקותו ביום כ"ט שבט שנת תרס"ד.

מכתבו של מרן הכה שרשים. רבים אשר בראותם כי בשני הצדדים עומדים אנשים יראים ושלמים, לא ידעו לאן לפנות, לצד זה או לצד זה, אמנם אחר תשובתו הברורה והחריפה של מרן יצא כל ספק מלבם וידעו את אשר לפניהם.

אמנם כת הספרדים לא משכו ידיהם, ואדרבה, המה המשיכו לעמוד לשטן להקדושת יו"ט ולהנהגת קהילתו הק', ומינו להם שוחט, ואז עד מהרה ההבערה ללהב יצאה, ומריבה קשה פרצה בין הקהילות. הקדושת יו"ט אסר את השוחט שלהם והוציא פסק דין ששחיטתו אסורה ודינו כנבילה וטריפה, וכתב לכל רבני אונגארין וגאליצא ובייר את דבריו ואת טעמו. רוב רובם של גדולי הדור ומנהיגיו עמדו לימינו לחזק את ידיו, כי חששו לייסוד קהילה נפרדת אשר תוצאותיו מי ישרונו, ובפרט כי בזה שלא הלכו שלובי יד עם האורתודוקסים כמו נתינת יד להנעלאען, וע"כ יצאו במאבק חריפה לאסור את "קהילת הספרדים".

כ"ק מרן מהר"י זי"ע כאב מאד את כאבה של היהדות הנאמנה, ובידעו כי בפעולותם אלו מעמידים בסכנה את כל קיום היהדות הנאמנה ופוגעים בזה קשות בביגיעה העצומה שהשקיעו גדולי הדור במסירות נפש להעמיד ולייצב יסודות קהלות היראים, פנה בחודש תשרי תרמ"ז במכתב מיוחד לא' מבני משפחת כהנא בסיגעט, וזל"ק:

בקשתי מאת כ"ה, שימחול לנסוע לק' סיגוט יצ"ו, ויבקש בשמי לדודו הרב הגביר המפורסים המופלג ירא ד' מוה"ר קלמן נ"י ולטייעתו היראים הע"י, שיראו למעה"ש לעזוב את המחלוקת ולבקש את השלו' מעתה, כי למה יצאו לריב חנם ולמה יחצו את העם בפירוד לבבות, אנשים יראי השם, אשר אהבת השי"ת ותוה"ק תקוע בלבבות שני הצדדים, אשר רצונם באמת לרומם קרן ישראל. ידעתי וכו'... וברצוני הי' לשלוח שמה א' מבני לתווך השלו' שמה, אולם מכמה טעמים לא הי' באפשרות לעשות כן וכו'...

בחדש ניסן שנת תרמ"ז שלחו נכבדי עיר סיגוט עוד הפעם מכתב לכ"ק מרן מהר"י זי"ע, שבו העלו שוב את צדדי הענין, והוסיפו את ענין השו"ב שמינו עליהם בינתיים אנשי אותו הכת למורת רוח של האב"ד דקהלתם. המכתב הגיע לבעלזא סמוך ממש לחג הפסח, ומחמת טרדות החג דחה אותה כ"ק מרן ז"ל עד חול המועד.

אמנם ביומו של בדיקת חמץ פרצה שריפה בתנור של המצות והדבר גרם נזק רב בחצר הקודש, והצטער מרן על זה, ותלה הדבר בזה שדחה את בקשתו של הקדושת יו"ט ועיכב את הצטרפותו וסיועו נגד "כת הספרדים", ע"כ שלח מרן תיכף מכתב לעיר סיגוט "שחלילה לאכול משחיטתו ולבלי לפגל נפשם ממרק פיגולם, ויחושו לנפשם לבלי יהרסו תקנות הגאונים והצדיקים מכל המדינות ולבלי יסייעו ידי עוברי עבירה, כי המה ומעוזיהם ומסעדיהם לא על עיר סיגוט בלבד יצאו כי על כל המדינה". ומחמת שמרן חש לנפשם שלא יטעמו ביני וביני ממרק פיגולם ח"ו טרם ישיגו תשובתו, הקדים מרן לשלוח להם טעלעגראם שאסור לאכול משחיטתו, ויזהרו לנפשם לאפרושי מאיסורא

(ספר 'מלחמת מצוה' עמ' קנ"ו, ושם הוסיף: "אך לאשר הגאה"ק שליט"א [מרן מהר"י זי"ע] הוהיר בעת ההוא שלא להדפיסו, ע"כ את פקודתו שמרנו שלא להדפיס את גוף מכתב קדשו מעת ההוא, והוא תח"י").

המשך בעמוד ח'

פעולותיו הכבירות לכוון ולהציב היסודות של החברה קדושה "מחזיקי הדת" להציל את היהדות הנאמנה, וידעו כולם כי מרן אשר לפניו נגלו הדרכים והמהלכים לשמור את משמרת היהדות יוכל בודאי לפשוט כל ספק בענינים הללו. לפנינו לשון התשובה ששלח כ"ק מרן מהר"י זי"ע בחודש אייר דשנת תרמ"ז לנכבדי העיר סיגוט על אודות שאלה זו, וזל"ק:

ב"ה יום ה' [במדבר] ל"ז בעומר [כ"ב לחודש אייר] תרו"ם לפ"ק בעלזא - רב ברכות ושלום וכ"ט [=וכל טוב] סלה כבוד הרבני המופ' הותיק מו"ה אברהם חיים דוד נ"י ולכבוד הרבני המופלג הותיק מו"ה יודא נ"י מק"ק סיגעט יצ"ו הע"י.

מכתבם הגיעני, ואתמה מאוד על שאלתכם לאיזה צד לפנות בק"ק סיגעט, האם לא ידעתם כי מהכת הזאת לא יצמח הטוב לישראל ולתורתם. וידעתי היטב כי גם הרב הגאון ר' יודל נ"י [מודערן ז"ל מסיגוט] אין דעתו נוחה מזה, ונפשו יודעת מאוד את הרעה אשר נצמחה מן כת ההוא, ודבר המכריחו להיות אתם לא אוכל להעלות על הכתב, ע"כ [=על כן] למה"ש [=למען ה'] להיות נמנה עם הארטהאדאקסען, ולהיות בעוזרם ובסעדם בכל טצדקי האפשרי, ואזי יהי' טוב להם ולבניהם אחריהם כל הימים בעזרת השי"ת.

דברי המתאנח על כבוד התורה. חתי"ק
ואבקש ממעלתכם כי לכל מי שתדעו כי יאזין אלי וישמע לדברי להראות לו מכתבי חתי"ק

ביחד עם מכתב קדשו של מרן, הוסיף המשב"ק החסיד ר' אורי מסטרעליסק זצ"ל את מכתבו הפרטית לאותם הנכבדים שואלים, וכה כתב להם:

ב"ה יום ה' במדבר תרמ"ו פה בעלזא- שלום וברכה וכו', מכתבו הגיעני ושאלתי תיכף את כ"ק מרן אדמו"ר הרה"ק שליט"א על שאלתו, וספרתי לו היטב את מכתבו, וזה אשר השיב לי לכתוב לכבודו לטעננו, כי לולא אשר שמעתי מאנשים נאמנים כי הוא מהיראים אזי אמרתי כי בודאי מכת המתחדשים הוא, הכי לא ידע כי מכת ההוא הספרדים לא נצמח הטובה ח"ו לישראל ולתורתם, לזאת חלילה וחלילה לו להתחבר עמהם בשום צד ואופן ואז טוב לו ולבניו אחריי כל הימים, הק' אורי מסטרעליסק.

לאחר שעלה בידי גדולי אונגארן להקים קהילות נפרדות ברשויון הממשלה, עבור היהדות החרדית שלא רצו להיכנע להנעאלאגין פורקי העול, נקבע בחוק שכל קהילה וקהילה חייבת להודיע לשלטונות לאיזו פלג היא שייכת, גדולי הדור הטילו חובה על כל הקהילות לקבל עליהם את תקנות הארטאדאקסיע שנעשה לחיזוק הדת, הרה"ק בעל דברי חיים מצאנו זי"ע צוה על כל עיר ועיר להצטרף לתקנות אלו ולהגביר חיילים לתורה וליראה. אמנם למרבה הפלא העיר סיגעט היתה היחידה כמעט שלא חתמה על התקנות, למרות חפצו העז של הרב דמתא הגה"ק בעל ייטב לב זצ"ל.

לאחר פטירת ה'ייטב לב', אור בנו ממלא מקומו הגה"ק הקדושת יו"ט זצ"ל את חלציו ודרש שגם העיר סיגעט תיכנס תחת סמכות הארטאדאקסיע, או אז פרצה בעיר מחלוקת עזה. כי הרבה התנגדו לזה ולא רצו לקבל את מרותו. רבים מבני הקהילה פורקי עול רובם מחללי שבת קודש התחילו להשתולל, ומעשיהם הגיע עד כדי הלשנה בפני הממשלה במשאות שוא ומדוחים להשפיל כבוד רבני המדינה, הם הלכו ונתפרדו להקים קהילה לעצמם. על מחנה זה נמנו לערך ק"כ איש, הם מצאו תואנה לצאת מקהלה קדושה בן נתגדלו כמה דורות, ויסודו קהלה חדשה שנקראה בשם "זעלבסשטענדיגע ספרדים" ספרדים עצמאי.

מובן מאליו שהנעאלאגנן ששו ושמחו על פירוד זו כמוצא שלל רב. שהרי כאן מצאו מקום לגנות את החוב מארטאדאקסן, כי מעתה יוכלו להראות העמים והשרים שרי המלוכה והפרתמים היושבים ראשונה במלכות. כי גם קהלה של יראים חסידים ואנשי מעשה לא מצטרפים לארטאדאקסן. ויחרד כל העם אשר במחנה ה'ארטהאדאקס' של כל קהלות המדינה, כי דברי ריבות אשר בשערי העיר סיגעט הי' מבחן האמיתי לקיום ה'ארטהאדאקסיע', ותוצאותיו היו עלולים לקעקע את יסודותי'. ובכל מדינה ומדינה עיר ועיר אשר דבר המחלוקת נשמעה לאזניהם נתחלחלו עד מאד, שם שמים נתחללה וכבוד התורה הושפלה, עד שכבר לא ידעו עד היכן עלולים הדברים להתגלגל, ועד כמה יהיה ההרס והחורבן כתוצאה ממחלוקת קשה זו.

מיד פנו נכבדי העיר והיראים דשם במכתב לבעלזא לכ"ק מרן מהר"י זי"ע. שכן בגאליצא עמד אז כ"ק מרן מהר"י זי"ע באמצע

אליבא דהלכתא

בירור הלכה בעניני דיומא

הרב יהודה בראנסדאפער שליט"א • לונדון

קם ליה בדרבה מיניה

אין מתחייב בשתי רשעיות

בפרשתינו (כ"א, כ"ב-כ"ג): כי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון ענש יענש. ואם אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש. ומכאן ילפינן בגמ' (כתובות לו) שכל המתחייב בנפשו אינו מתחייב בממונו. ועוד מצינו בפר' כי תצא (דברים, כ"ה, ב): והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר. ודרשו חז"ל (כתובות ל"ז) משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות.

והנה להאריך בגדרי דינא דקם ליה בדרבה מיני' יצריך חיבור שלם, ונעיין בעז"ה בדין אי מהני בה תפיסה.

תפיסה בחיוב לצאת ידי שמים

והנה ישנן הרבה הלכות בדיני ממונות בהן נפסק שהחייב פטור מדיני אדם אבל חייב בדיני שמים, ודנו בראשונים ובאחרונים, האם מי שחייבים לו רשאי לתפוס מנכסי החייב, או שאם תפס מוציאים מידו. והגידון, האם לצי"ש, בא מנדבת לבו של החייב שבינו לבין שמים, או שזהו חוב ככל החובות אלא שבי"ד מנועים מלגבותו, וע"כ אם בעל החוב תופס גבה את חובו.

והנה בגמ' דב"ק (נ"ה) תנן: תניא, אמר ר' יהושע, ארבעה דברים, העושה אותן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, ואלו הן: הפורץ גדר בפני בהמת חבירו, והכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה, והשוכר עדי שקר להעיד, והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו. ולכאז' המדובר בגרמות בנויקין כאשר בבי"ד פטור מתשלום אולם חייב לצי"ש ולשלם את הנזק, והגידון אם באופנים האילו תהא מותרת תפיסה.

תפיסה בקלב"מ

עוד מצינו כהך, בדינא דקים ליה בדרבה מיניה. דהנה שנינו בבבא מציעא (א"צ): החוסם את הפרה ודש בה לוקה, ומשלם ארבעה קבין לפרה, ושלשה קבין לחמורה והק' בגמ': והא אינו לוקה ומת, ואינו לוקה ומשלם, אמר אביי: הא מני רבי מאיר היא, דאמר לוקה ומשלם. רבא אמר: אתנן אסרה תורה ואפילו בא על אמו. היינו, לפי הכלל דקים ליה בדרבה מיני' אין אדם לוקה ומשלם וכיצד גם לוקה על החסימה וגם משלם. ופירש"י: רבא אמר אתנן אסרה תורה אפילו בא על אמו ונתן לה טלה באתנן אתנן הוא, ואסור לקרבן, דאתנן סתמא כתיב, לא שנא אמו ולא שנא פנוי, ואע"ג דאי תבעה ליה בדינא קמן תן לי אתנני, לא מחייבינן ליה, דהא קלב"מ, כי יהיבה ניהלה, אתנן הוא, אלמא: אפילו במקום מיתה נמי רמו תשלומין עליה, אלא שאין כח לענשו בשתים, אבל ידי שמים לא יצא עד שישלם, דאי לא רמו תשלומין עליה, כי יהיבה ניהלה מי הוה אתנן, מתנה בעלמא הוא דיהיב לה, וגבי חוסם נמי, תשלומין רמו עליה, אלא

מדין קם ליה בדרבה מיניה, אפילו הכי חייב בדיני שמים ומהני תפיסה, ואם כן גם לרבנן חלים הקידושין.

עוד הק' הטו"א שם מהא דסנהדרין (עב) רבא איגב ל' דיקרי במחותרתא, [פי' ניגבבו לו אילים במחותרת], אהדרינהו ניהלי ולא קבלניהו, [החזירו הגבב ולא קיבל רבא מהם], אמר הואיל ונפיק מפומא דרב, פי' דאמ' רב התם הי' בא במחותרת ונטל כלים ויצא פטור, מ"ט בדמי קנינהו [דהיינו דבא במחותרת מותר להורגו וקלב"מ] והקשה הטו"א, אמאי לא קיבל כיון דמדינא רמי חיובא דממונו עלי אפי' במקום מיתה ומי גרע הא דאהדרינהו מנפשייהו מתפס בע"כ, ועיי' בזה בתומים סי' כ"ח אות ד' תי' נפלא על קו' הטו"א ואכ"מ.

קו' הג' מטשעבין בזה

ובענין זה אציג פה משא ומתן נפלא ששמעתי מפי מחו' הגה"ח רבי של' יואל רייצער שליט"א, מה שנו"נ בהאי ענינא לפני שהי' הג' מטשעבין ז"ל ורשמם על פנקסו בשעתו.

דחק' הג' מטשעבין ז"ל אהא דאמרו בכתובות (ג) גבי זר שאכל תרומה, דאיך פטור מתשלומין מטעם קלב"מ, הלא מדאגבהה קניא, ומתחייב בנפשו לא הוה עד שעת הבליעה, ות' בגמ' דאיירי כשתחב ליי חבירו בבית הבליעה דאז הגזילה והאכילה באין כאחד, עיי"ש,

והקשה ע"ז (וכ"ה בשו"ת שואל ומשיב מהדורה תניינא ח"ב סי' כ"ב ובש"א) דהא איכא נ"מ בנתייקר משעת הגזילה עד שעת הבליעה, כגון דבשעת ההגבהה הי' שוה זוז, ובשעת הבליעה הי' שוה ד' זוז, דמבואר בגמ' דב"מ (מ"ג) דהאי מאן דגזל חביתא דחמרא מחבר' והיתה שוה זוז, ואח"כ נתייקר והי' שוה ד' זוז, אם נשברה מעצמה משלם זוז כדין כל הגולנים משלמין כשעת הגזילה, אבל אם שברה בידים משלם כשעת השבירה, דהו"ל כאילו גזלה מחדש,

ונמצא בנו"ד דעל הבליעה אי לאו דינא דקלב"מ הי' חייב ד' זוז, ומעתה מכח קלב"מ אינו חייב על שעת הבליעה, כ"א על ההגבהה דהיינו זוז אחד, ואמאי מצריך הגמ' לאוקמי בפירצא דחוקה דאייר דתחב ליי חבירו.

אי מועיל תפיסה בקלב"מ

ותי' ע"ז הרב מטשעבין ז"ל, לפי הנ"ל בדקלב"מ יש סברא לומר דאי תפיס לא מפיקין, ולכן כשיבא לשלם הזוז על שעת ההגבהה יתפיסו לעצמו על שעת ההיזק, ושוב יתבענו זוז אחר לשעת ההגבהה ויתפיסנו על שעת ההיזק וחוזר חלילה, ונמצא דלא יפטור מלשלם מכח קלב"מ, וכמבואר במנחת חינוך מצ' מ"ב דיכול הנגזל לטעון כך אף שהגזולן לא נתכוון לפרוע בשביל שעת ההיזק, אלא על הגניבה דבשעת ההגבהה, ולכן לא יועיל הת' הנ"ל, (אולם עי' בתשו' בית יצחק י"ד ח"א סי' י"א אות ו' בשם הנה"כ דפליג ע"ז וס"ל דאם גבה ע"פ ב"ד מחמת חוב אחד אינו יכול לתפוס על חוב אחר).

וע"ז הק' ליי רש"י הנ"ל דלוקמי דלא הי' שוה פרוטה בשעת הגזילה ושוב כשאכלו להתרומה נתייקר והי' צריך לשלם כשעת ההיזק, ופטור מחמת קלב"מ, ואי' לשלם על שעת הגבהה דלא הי' שוה פרוטה אז, ולא שייך דין תפיסה,

והשיב ליי הג' שהי' ז"ל, עפי"ד המנח"ח במצוה ק"ל דין מאי הפטור דפחות משהו פרוטה ממצות והשיב את הגזילה, אי מטעם, דעל פחות המנשך בעמוד ח'

שאין כח בבית דין לענשו שמים, וכיון דרמו תשלומין עליה לא יצא ידי חובתו עד שישלם, אי נמי: אי תפיס לא מפיקין מיניה, כך שמעתי מפי מורי הזקן, והביא לי מורי ראייה על זה, עכ"ד. היינו, הכלל קים ליה וכו' אינו מבטל את החיוב הקל אלא אי אפשר להוציאו בבי"ד, וכן באתנן זונה, מכך שהאתנן נאסר למזבח עולה שאע"פ שהחוטא חייב עונש חמור, גם חיוב תשלומיו קיים ומחיל איסור על האתנן. וע"כ מבאר רש"י שאם תפס בעל הפרה בשיעור מה שחסם הדש בה לא מפיקין מיניה.

ד' האור זרוע בד' רש"י

האור זרוע (ח"ג ב"ק סי' ר"ח) הביא ד' רש"י בב"מ ומסיק: הילכך ראובן שהרג את שמעון דאע"ג דחייב מיתה משלם דמיו לירושין בבא לצאת ידי שמים. א"נ אי תפסו יורשין מיניה דרוצח לא מפיקין מנייהו. וחזר על דבריו (שם סי' ש"ג): מהכא שמעינן דכל קם בדרבה מיניה חייב בבא לצאת ידי שמים. א"נ אי תפס לא מפיקין מיניה, דבשלמא אי אמרת דמחייב בד"ש, א"נ אי תפס לא מפיקין מיניה היינו דנאסר אתנן ונתקיים המקח, אבל אי אמרת דלא מחייב בד"ש ואי נמי אי תפס לא מפיקין מיניה אמאי נאסר האתנן ואמאי הוי מקח והא מתנה בעלמא הוא דיהב לה. וכן פירש"י ז"ל במס' ב"מ פ' השוכר. וכן הביא בהגהות אשרי (ב"ק פ"ד סי' ד) מהארו"ז.

נמצא ששיטת רש"י והארו"ז שבדין שחייב משום קלב"מ אם תפס לא מפיקין מיניה.

ד' הש"ך בשם המהרש"ל

והנה הש"ך בחו"מ (סימן כ"ח סק"ב) בשם המהרש"ל דלא מהני תפיסה אלא בקם ליה בדרבה מיניה בלבד, דכיון דמצד עצמו יש בו חיוב גמור, אלא שאין בית הדין יכול לחייב משום שתי רשעיות יש חיוב גמור לצי"ש ומהני תפיסה, אבל בכובש עדותו לא מהני תפיסה.

אמנם כדאי לציין לד' הגמ' דסנהדרין (פ"ז): דזקן ממרא אינו חייב אלא כשהורה בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. ומבואר בגמ' דמשכחת לן זקן ממרא בדיני נפשות, כשהורה הזקן ממרא בדינא דנתכוון להרוג את זה והרג את זה, דלרבנן דחייב מיתה, אם כן פטור מלשלם, דקם ליה בדרבה מיניה, משא"כ לרבי דפטור ממיתה אם כן ליכא קם ליה בדרבה מיניה, וחייב לשלם.

ופירש"י דחשיב שפסק בדבר שזדונו כרת, שהרי אם תפסו יורשי ההרוג מהרוצח, וקידשו בו אשה, לרבי שיש חיוב ממונו, מקודשת, משא"כ לרבנן שפטור מלשלם, אם כן הממונו שתפסו גזול ואינה מקודשת, ואי אתי איניש אחרינא וקידשה מקודשת לשני. נמצא דיש בזה נפקא מינה לחיוב כרת דאשת איש.

ומקשה הטורי אבן (אבני שהם חגיגה י"א. וציינו הגרע"א בגליון הש"ס בסנהדרין שם) אמאי לרבנן לא חלים הקידושין, באופן דתפס, הא אע"פ שפטור

בקלב"מ בקנס ודאי הסברא דבתרתי לריעותא לא יועיל תפיסה.

תפיסה בקנס היבא דקלב"מ

והוסיף הגרי"ר ז"ל דשמע מלהבלחט"א הג"ר ברוך שמעון רוטשטיין שליט"א, ששמע ממרן הג' מטשעבין ז"ל, דמתאמרי משמ"י דהחי' הרי"ם, הטעם דאינו מועיל תפיסה בקנס היבא דקלב"מ, דזכות תפיסה היינו שיש לו זכות כמו דיין דעביד איניש דינא לנפשי, ובממון יכול לתפוס היבא דקלב"מ, דהוא אינו צריך לחדש דין ממון, דממון הוא חוב דממילא, ורק שבי"ד אינו יכול להוציא, שאינו יכולים לחייבו מיתה וממון כאחד, אבל הוא שאינו מחייבו מיתה יכול לחייבו ממון כשתופס, משא"כ בקנס, שצריך לבי"ד לחדש חיוב קנס, אזי כיון שאין לבי"ד הכח לחייבו מיתה וקנס כאחד, גם הוא אינו לו כח לחייבו הקנס בעצמו, וממילא אינו יכול לתפוס, ואמר הרב מטשעבין, דבכל ס' החי' הרי"ם לא מצא החידוש הנ"ל והוא רק מפי השמועה.

הא אם הכהו ומכרו לאחר אינו בדין יום או יומים, וגם אחר יום או יומים חייב מיתה,

ויל"ע מה הדין באופן שהוציא עינו וכתוצאה מזה מת אחר יום או יומים, דהנה לאחר שהוציא עינו יוצא לחירות, וכיון שיוצא לחירות, הרי כבר אינו כספו, וא"כ חייב מיתה, כדין המכה אדם מן השוק ואינו בדין יום או יומים, ואי חייב מיתה שוב אינו יוצא לחירות כיון דקלב"מ, וא"א לחייבו על הכהה זו מיתה וגם ממון, ואם נאמר שאינו יוצא לחירות, שוב אינו חייב מיתה, דהו"ל כמכה עבדו שישנה לדין יום או יומים, ואי אינו חייב מיתה הרי שוב נתחייב ביציאת העבד לחירות, דאי"כ קלב"מ, וכך חזר הדין בגלגל החוזה, וא"כ צ"ע מה יהי' הדין בכהאי גוונא.

ויש שרצו ליישב, דהלא בקלב"מ מועיל תפיסה א"כ העבד תופס עצמו ויוצא לחירות, אמנם הלא השחרור בשן ועין הוא קנס, ובקנס נחלקו הראב"ד והרא"ש (ב"ק סי' כ), אי מועיל תפיסה, ואפי' למ"ד דמועיל תפיסה, אבל

משו"פ אין מצות עשה דוהשיב, או דהוא מטעם מחילה, דהנגזל מוחל בגניבה דפחות משש"פ, וכתב המנח"ח דהנפ"מ בכהאי גוונא דגזל פחות משו"פ ונתייקר, דאי לצד א' דאין מצות השבה בפחות משו"פ, מ"מ ברשותא דמרא אתייקר ומתחייב בהשבה כשנתייקר, אמנם לצד הב' דהוא מטעם מחילה, כבר קדם ומחל בשעת הגזילה, וברשות' דגזול נתייקר, ה"נ לדין לצד ב' אין חיוב תשלומין אפי' היבא דנתייקר בשעת ההיזק. ודפח"ח.

המוציא עין עבדו ולאחר יום או יומים מת

עוד בענין זה שמעתי חקירה נפלאה מפי הג"ר יודא ראבינאוויטש ז"ל מגדולי תלמידי הג' מטשעבין ז"ל, והוא לו נדפסה בס' הנפלא כרם חמד עה"ת.

דהנה במכילתא (פ"ב) דרשו הכתוב בפרשתן, וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט ומת תחת ידו (כ"א, כ), שתהא מכתו ומיתתו ברשותו,

בשפתי צדיקים המשך מעמוד ו'

יחיו ונגד תקנות הקודמים, פשיטא ופשיטא דאין צריך שאלה בזה ושחיתת השוחטים הם אסורה כנבילה אפי' במקומות אחרים.

ובאם יתקנו אשר עותו ויבקשו סליחה מהרבנים הגאונים דמדינה, אפשר יהפכו בזכותם למקומות אחרים, ואם יאמרו השוחטים כי לא יוכלו לעזוב מלשחוט שמה כי הוא נגד רבם מחו' הה"צ מוויזניצא, אל יחושו בזה, הם יעזבו עוד שמה ועלי לפייס את מחו' שליט"א, אבטח שיהי' לו נחת רוח מזה.

דברי הכותב למען כבוד התורה והשם יתברך ירים קרן ישראל. חתי"ק

בסוף המכתב כותב מרן: "מכתבי הזה הוא רק באופן שלא יהי' נגד חוקי המדינה והממשלה יר"ה".

סוף דבר היה שבהשתדלותו של כ"ק מרן ז"ע עמדו שני הצדדים לדין תורה ולבוררות, כששתי הצדדים בחרו את הרה"ק מגארליץ ז"ע להיות הרב החמש, ועוד חזון למועד להמשיך השתלשלות הדברים, עד אשר קם סערה לדממה.

לחוש שידעתי שהירא לנפשו בודאי ישמור את עצמו ואת נפשות ביתו כי ישגיחו על המכתבים וצעקת גאוני ארצם, וכעת היו לי כמה מכתבים מנכבדים ויראים שרצונם דוקא לידע דעתי אמרתי להשיב את אשר בלבבי:

הנה נודע התקנות הגדולים והקבועים אשר יסדו הגאונים אשר בחיים אתנו ה' יאריך ימיהם ושנותם ואשר מהם כבר הלכו למנוחות זללה"ה ז"ע ועכ"פ, שבכח תקנותיהם נתחזק דת תורה"ק [=תורתינו הק'] במדינתם, ונמשך להרבה מדינות, ומי הוא האיש שיכול לנגוע אפי' אפס קצה מהתקנות הקדושים האלו ולבטל אפי' פרט א' מהם.

והנה נודע שהשו"ב שנתמנה שם הוא נגד התקנות ההוא, וגם לא שמע לקול הרבנים הגאונים ממדינתם שצווחו ככרכי' ואסרו לשום שו"ב לבא שמה, ומעתה הלא שו"ב אשר לא סר סכיננו לפני חכם עירו שחישתו אסורה, כש"כ [=כל שכן] אם בא בחוצפה יתירה נגד רב שבעירו ונגד הרבנים הגאונים והיראים שבמדינה ה' עליהם

נוסח הטעלעגראם הנ"ל, כאמור, לא נדפס אף פעם, אבל לפנינו המכתב ששלח מרן בחודש מרחשון שלאחריו, ובו מזכיר מרן את תשובתו שכבר השיב להם או "בעת שישאל עוסקים בביעור חמץ." חל"ק:

ב"ה יום ג' לסדר לך לך תרמ"ז [לכאו' צ"ל תרמ"ח] לפ"ק בעלזא

רב ברכות וכל טוב להיראים ושלמים חסידים וקצינים בעיר סיגוט והגלילות ה' עליהם יחיו.

שמעתי שרבים מתמיהים במדינתכם על אשר לא כתבתי דעתי ע"ד [=על דבר] הפרצה אשר נעשה בעיר סיגוט שקבלו שו"ב [=שוחט ובודק] בלא ידיעת הרב דשם ונגד התקנות שיסדו הגאונים והקדושים וצדיקי אונגארן, אכן לא ידעתי הלא מהרתי להשיב להם בעת שישאל עוסקים בביעור חמץ, והזהרתי אותם לבלתי להתפגל בפגם ובחזו, אך להכלל משכתי ידי לכתוב ע"ע [=עוד עתה] ע"י כמה טעמים הכמוסים אתי, ולאפרושי מאיסורא לא הי' לי

נדבת
הר"ר שמואל יעקב בארד הי"ו
לונדון

לרגל הולדת הבן נ'י
יזכה לגדלו לתורה ולחופה
ולמעשים טובים וירוה ממנו
ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה
מתוך ברי"ג ונהורא מעליא

נדבת
הרה"ח ר' של' ענגלענדער הי"ו
בני ברק

לרגל הולדת הבת שתחי'
יזכה לגדלה לתורה ולחופה
ולמעשים טובים וירוה ממנה
ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה
מתוך ברי"ג ונהורא מעליא

נדבת
הרב יהודה זאב
טווערסקי שליט"א
בני ברק

לרגל הולדת הבן נ'י
יזכה לגדלו לתורה ולחופה
ולמעשים טובים וירוה ממנו
ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה
מתוך ברי"ג ונהורא מעליא

אם כסף תלוה.... את העני עמך

...וזה הוא אומר אם כסף תלוה את עמי. פירוש, אם ראית שהיה לך כסף יתר על מה שאתה צריך לעצמך שאתה מלוה לעמי תדע לך שאין זה חלק המגיעך אלא חלק אחרים שהוא העני עמך, וכזה רמז כי צריך לפתוח לו משלו.

(אור החיים הק' כפרשת)

כי האותיות "תלוה" הן גם מן השורש לזיה, כלומר, כי הכסף שאדם נותן לצדקה מתלווה אתו לעולם הכא וגם לעולם הזה.

(הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפאלי ז"ע)

בכל זמן ועידו. צדקה לקופת הקודש.

